

TAUSTINFO

Inflatsioonimäärade riikidevahelistest erinevustest

Siirderiikide konkurentsivõime üheks kesksamaks aspektiks on küsimus, kas inflatsioonimäärade ja valuutade nominaalkursside kaudu väljendatav reaalkursi kallinemise kiirus on kooskõlas selle riigi tootlikkuse kasvuga ning majanduse arengutase-mega.

Siirderiikides, kus nominaalkursi kõikumised peamiste kaubanduspartnerite valuutade suhtes ei ole olulise tähtsusega (näiteks Eestis), toimub reaalkursi kallinemine inflatsioonimäärade erinevuste kaudu. Viimase kümnendi jooksul on inflatsioonimäär enamikus siirderiikides olnud kõrgem arenenud tööstusriikide vastavast näitajast.

Kiiremat inflatsiooni loetakse õigustatuks, kui see põhineb nn Balassa–Samuelssoni efektil. See kontseptsioon seostab hindade kiirema kallinemise tootlikkuse suhtelise erinevusega majanduse avatud ja suletud sektoris. Siirderiigi kiiremat inflatsioonitempot peamiste kaubanduspartneritega võrreldes seostatakse sel juhul tootlikkuse (TFP – total factor productivity) kiirema kasvuga väliskonkurentsile avatud sektoris (tavaliselt tööstuses)¹.

Vaatamata mainitud seaduspärasuste paikapidavusele, on siirderiikide nn õigete ja tasakaaluliste hinnakasvutempode empiiriline hindamine küllaltki problemaatiline. Seda mõjutavad riikidevahelised struktuursed ja seadusandlikud erinevused, suured erinevused esialgsetes arengutasemetes jne. Lisaks sunnib sobiva statistilise andmestiku nappus praktikas kasutama vägagi lihtsustatud käsitlusi. Alljärgnevalt selle kohta mõned näited.

Obstfeld ja Rogoff² näiteks eeldavad, et hinnakasv avatud sektoris on kõikides riikides võrdne ning arenenud tööstusriigis (näiteks eurotsoonis) on võrdsed ka avatud ja suletud sektorite hinnakasvud³. Seetõttu sõltub arenenud ja siirderiigi inflatsioonitempode vahe üksnes suletud sektori hinnakasvude erinevusest. Kui lihtsuse mõttes võrdsustada

tööstusriigi suletud sektori hinnakasv ühega, siis võib siirderiigi suhtelise hinnataseme tõusu arenenud tööstusriikide suhtes (P) esitada kujul: $P = p^{1-\gamma}$ kus

p – tähistab suletud sektori hinnakasvu siirderiigis;
 γ – tähistab avatud sektori hüviste osakaalu siirderiigi tarbija ostukorvis.

Selle lihtsustatud võrrandi abil tehtud arvutused Eesti kohta (perioodil 1996–2001) näitavad, et avatud sektori kiirema tootluse tõttu peaks Eesti inflatsioonitempo ületama eurotsooni vastavat näitajat keskpikas (3–5 a) perspektiivis 1,1–1,5 protsendipunkti võrra aastas.

Teiseks võimaluseks on eeldada, et nn õige inflatsioonitempo peegeldub majanduskasvu erinevuses ehk tulutasemete ühtlustumise tempos ja antud riigis kehtivad samasugused kvantitatiivsed seosed kui teistes sellistes siirderiikides keskmiselt. Seost nominaalse ja reaalse konvergenti vahel on püütud hinnata paljudes uuringutes⁴. Näiteks RVFi uuring Kes- ja Ida-Euroopa riikide kohta aastail 1993–1999 jõudis järeldusele, et kui nende riikide majanduskasv ületas 1 protsendipunkti võrra ELi riikide vastavat näitajat, siis kaasnes sellega ka 0,4 protsendipunkti võrra kiirem hinnakasv⁵. Sellest uuringust lähtudes pidi Eesti ja europiirkonna majanduskasvude ligi 4 protsendipunktiline vahe 2001. aastal tingima Eestis 1,6 protsendipunkti võrra kiirema inflatsioonitempo. Tegelikult ületas Eesti hinnakasv eurotsooni vastavat näitajat 2001. aastal aga rohkem kui 3 protsendipunkti, samal ajal kui 2002. a esimestel kuudel alanen see erinevus 1,5–2 protsendipunkti.

Ülalkirjeldatud analüüsivõtted annavad raamistiku ning ligikaudse hinnangu erinevate riikide hinnakasvu põhjendatusele üksnes keskmises ja pikemas perspektiivis. Tegelikuses mõjutavad lisaks majanduskasvule mingi konkreetse riigi hinnakasvu igal konkreetsel ajaperioodil ka mitmed muud ja kohati üksnes sellele riigile omased tegurid.

¹ Balassa–Samuelssoni efektist vaata: Sepp, U., Viilmann, N. "Inflatsioon Eestis rahareformijärgsel perioodil", Eesti Panga Toimetised nr 1, 1995, lk 15.

² Obstfeld M., Rogoff, K. Foundations of International Macroeconomics, Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 1996.

³ Lipschitz L., Lane T., Mourmouras A. Capital Flows to Transition Economies: Master or Servant, IMF, WP/02/11, 2002.

⁴ Need hinnangud on üksikasjalikumalt toodud: Randveer M. "Tulutaseme konvergentis Euroopa Liidu ja liituda soovivate riikide vahel", Eesti Panga Toimetised nr 6, 2000.

⁵ IMF, World Economic Outlook. October 2000, Washington DC.